

Rõõmsalt oodata õunapuude õitsemist

Õiteküllase lehekuu 5. päeval sai 80aastaseks kauaaegne Taritu kooli õpetaja Niina Salong Koimla külast. Kuid tema noorusaastad möödusid hoopis teises kliimavööndis kaugel Kaukaasia mägedes Musta mere ääres.

Esivanemad tahtsid maad

Pisut enam kui sada aastat tagasi algas Eestimaal talude päriks ostmine. Maa oli tollal väga hinnas ning vaestel popsidel ja rentnikel polnud mingit lootustki maaomanikuks saada. Küllap seetõttu otsustasid paljud Maarjamaa lapsed minna oma õnne otsima kaugemalt, tundmatutelt maadelt. Väljarändajate üheks eestvedajaks oli prohvet Maltsvet, keda tunneme Eduard Vilde samanimelise romaani järgi. Lõpuks jõudsidki eestlased välja Musta mere äärde Abhaasiasse, kus küll üldiselt üsna mäGINE maastik, kuid leidub ka põlluharimiseks sobivaid maa-alasid. Uusasunikud ehitasid oma majad rohkem mägedesse, kuna tulvavesi kipus tasandikke üle ujutama. Nii rajatigi 1884. a. Kaukaasiasse kaks eesti küla: Sulev ja Salme. Kuid oli kolmaski eestlaste küla, mis asus 25 km eemal Suhhuumi kubermangus. Selles Estonia külas abiellusid omavahel möödunud sajandi lõpus Mustveest pärit Emilie ja Audrust pärit Jaan. Nematong Niina Salongi vanemad.

Kaukaasias saab aastaks kaks saaki

"Need, kes olid vene õigeusku, said ka paremaid maatükke ja nõnda oligi mu

isa õigeusku, kuid ema luterlane," jutustab Niina. Enne Niinat oli peresse sündinud juba kolm tütart, kes paraku aga kõik surid nakushaigustesse. Nemat olid ristitud õigeusku, kuid neljas tütar ristiti luteri usku ja sellest oli kasu - vikatimees läks ära. Õigeusklik isa aga pani omalt poolt tütrele nime. Niina oli 3aastane, kui ta isa suri ja siis kolis ema Estonia külast Mustale merele ligemale Salme külla.

Abhaasias tehakse põllutöid peaaegu aastaringselt, kuna seal on ainult üks külmakuu ja ka siis on alla miinus kümne kraadi väga harva. All orgudes laiuvad puuviljaaiad, kus kasvatakse peale ploomi- ja õunapuude veel mandariini- ja sidrunipuid, kuigi viimane on väga külmakartlik. Pere laudas olid lehmad ja Niina mäletab, et ta lapsepõlves käis sageli koos emaga Gagra turul piima, võid, arbuuse ja teisi aiasaadusi müümas. Näiteks kartulit, otra jt tehakse Musta mere äärsetel põllumaadel kaks korda aastas maha. Varasügisel pannakse oder mulda ja küpse vilja saab kätte esimest korda juba juunis. Kartul pannakse mulda algul märtsis ja teist korda juuni lõpus või juulis ning oktoobris-novembris võib jälle saaki koristada.

Tollal künti põldu hobustega ja ühte vakku külvati segamini küll maisi-, kõrvitsa- ja oaseemneid. Suurt tulu saadi siis ka tubakakasvatusest.

Tollal kuivatati külas ka tohutu palju ploome, mis müüdi Sotši ülesostjatele ja nemad toimetasid kauba edasi välismaale. Kolhoosi ajal tehti Salme küllasse suur

konservivabrik. Kolhoosnikud tulid Salme külla juba 1929. a., kui terve küla astus korraga kolhoosi nimega "Druzhba". Varsti hakkasid aga nupukamad tasapisi kollektiivist välja astuma ja karistus ei jäänud tulemata - mõne kuu pärast küüditati paljud taluperemehed Komi ANSVsse.

Kooliõpetajaks Leningradis eesti-soome-isuri pedagoogilises koolis

Niina õppis alguses kohalikus algkoolis ja seejärel Gagra ning Jermooloka 7kl. koolis, kus õppetöö toimus kõik juba vene keeles. 1935. a. aga asus ta õppima Neevalinna eesti-soome-isuri pedagoogilises koolis, kus kaks aastat õpetati eesti keeles. Tollal oli Leningradis Eesti Haridusmaja, ilmus eestikeelne ajaleht "Edasi" jne, kuid 1937. a. kõik need likvideeriti ning ka koolis võeti kasutusele ainult vene keel. Peale kooli lõpetamist 1939. a. suunati Niina küll ühte soome külla, kuid ta tuli tagasi kodukanti Jermooloka kooli algklasside õpetajaks.

Sõja ajal sakslased Musta mere äärde välja ei jõudnud, kuid nende lennukid lendasid üle küla, kui läksid suu-remaid linnu pommitama. 1942. a. aga kuulutati sealsetes piirkondades välja sundmobilisatsioon, mille alusel kutsuti kõik üksikud naised ja tüdrukud Punaarmee. Samal ajal käisid ägedad lahingud Velikije Luki all, kus palju eestlasi üle jooksis ja nõnda kaotas terve eesti rahvas oma usalduse Punaarmee kõrgema väejuhatuse silmis. Igatahes isegi sanitaarpataljoni moodustamisel saadeti kõik eesti soost noorikud koju tagasi, ka Niina.

Lahingutes Velikije Luki all sai palju eestlasi surma, veel rohkem aga haavata ning mõned nendest toimetati hiljem Gruusiasse Tiflissi tervisevetele. Sealt sattusidki 40 eesti sõjainvaliidi Salme külla tervist taastama ja jõukohast tööd tegema. Nende hulgas oli ka Saaremaalt Koimla külast pärit Jaan Salong, kellel oli parem käsi läbi lastud. Kes seda täpselt enam mäletab, kuidas just nende kahe eestlase teed ristusid, kuid asjaolud kujunesid igatahes nõnda, et 1945. a. kevadel sõitis äsja abiellunud noorpaar Saaremaale Jaani kodukülla. "Sõitsime läbi Nava küla, vaatasin - ümberingi kõik lage, no siin küll elada ei tahaks. Koimla hakkas aga kohe meeldima, sest siin on lähedal palju metsa ja suured õunapuud majade juures," meenutab Niina.

27 aastat kooliõpetaja Taritus

Alguses hakkas Niina Koimla kooperatiivi kauplusesse müüjaks, kuid 1946. a. jaanuaris kutsus selleaegne koolijuht Eduard Prei Niina Taritu kooli vene keele õpetajaks. Ühtekokku pi-

Erakogu

30 aastat tagasi: ema Niina oli Taritu koolis õpetaja, poeg Sulev samas õpilane.

das Niina Salong Taritus õpetajaametit 27 aastat ja isegi veel pensionipõlves oli mõned aastad asendusõpetajaks Kihelkonna ja Mustjala koolis. "No võrreldes lõuna-maalastega on siinsed lapsed palju rahulikumat ja kuulavad õpetajat hoopis tähelepanelikumalt," räägib Niina. "1947. a. määrati esimese klassi juhatajaks, läksin koos nendega kuni VII klassini välja. Said nii lähedasteks nagu omad lapsed, tulid mind ootamatult 75. sünnipäeval õnnitlema. See teeb südame soojaks," ühib Niina nüüdki veel liigutuspisaraid.

Perekond Salong elas alguses Taritu koolimajas, kuid siis taheti kaheksas klass juurde teha ja oligi

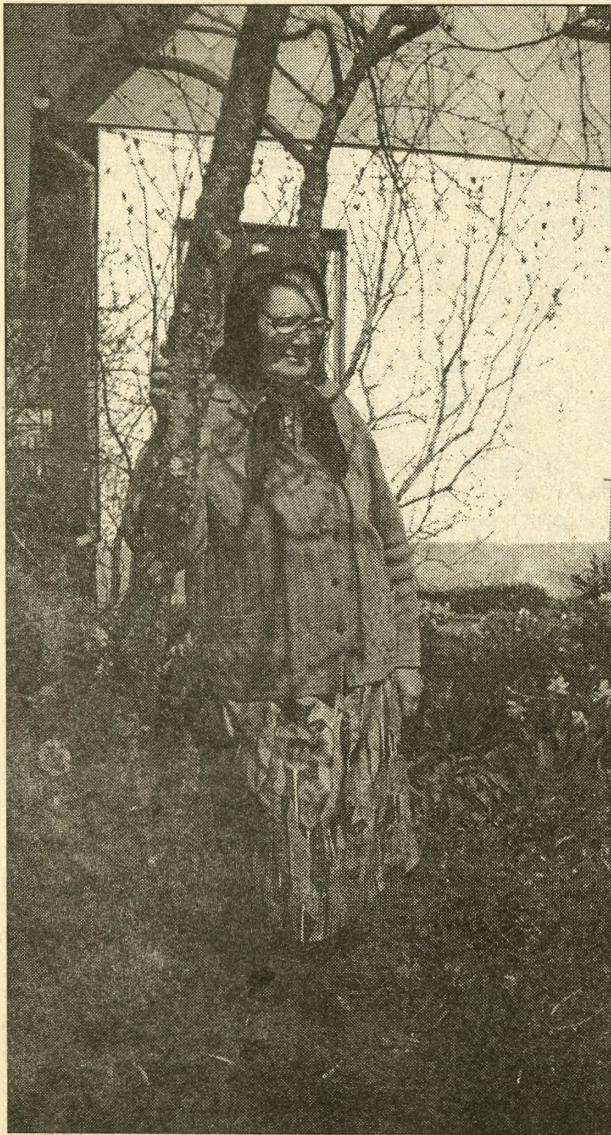
ruumikitsikus käes. Nii võtsidki Niina ja Jaan nõuks endale maja ehitada. See töö võttis aega neli aastat ja 1960. a. jõuludeks koliti uude majja sisse. "Seda tööd ja vaeva oli ehituse juures hirmsasti," tuletab Niina meelde. "Ükskord istusin jälle kaksiratsa poolelioleva maja katuseharjal, naabrinaine läks mööda ja hüüdis kohkunult: "Issand, sa kukud ju alla!" Ei kukunud ühtegi." Juba enne ehitustööde algust istutati koduaeda palju õunapuid, mis on nüüd sama vanad kui poeg Sulev. "Ma olen marjaaias ja lillede keskel üles kasvanud ja tahan, et mu lastel ja lastelastelgi oleks ikka omast aia õunu võtta."

Peremees Jaanil ei antud palju uues majas elada ja ta suri 64aastaselt 1984. a.

Praegu elab Niina koos tütar Silviaga. Nad kasvatavad aed- ja puuvilju, vahel käib Niina turul ka lilli müümas. Laudas on kits tallega ja sokk ning mõned kanad. Aga tomati- ja paprikataimed sirguvad ka sel kevadel jõudsalt, nii et varsti on jälle asja turule minna.

"Ootan kevadel õunapuude õitsele puhkemist, sest siis on ka sügisel rikkalikku saaki loota," lausub Niina. Hoolsal aednikul ei jää hea saak olemata ega nõudlikul koolmeistril tublid õpilased tulemata. Elu ise on selle õigsust veenvalt tõestanud.

Tõnu Anger

Irina Mägi

Niina Salong koduaias.